

## **PESACH TEACHINGS, EXPERIENCING THE PARADOX OF G-D**

### **Briget**

I feel like the whole earth should be trembling for the fear of Hashem right now. I don't know what else to say!

### **Psalm 96, Friday night Kabbalat Shabbat**

הוֹדוּ-וְהִדְרֵהוּ לְפָנָיו עֹז וְתִפְאֶרֶת בְּמִקְדָּשׁוֹ:

Glory and majesty are before Him; strength and splendor are in His temple.

הִבֵּהוּ לַיהוָה מִשְׁפָּחוֹת עַמִּים הִבֵּהוּ לַיהוָה כְּבוֹד וְעֹז:

Ascribe to the LORD, O families of the peoples, ascribe to the LORD glory and strength.

הִבֵּהוּ לַיהוָה כְּבוֹד שְׁמוֹ שְׂאוּ-מִנְחָה וּבָאוּ לְחִצְרוֹתָיו:

Ascribe to the LORD the glory of His name, bring tribute and enter His courts.

הִשְׁתַּחֲוּוּ לַיהוָה בְּהַדְרַת-קֹדֶשׁ חִילוֹ מִפְּנֵי כָל-הָאָרֶץ:

Bow down to the LORD majestic in holiness; tremble in His presence, all the earth!

אָמְרוּ בְּגוֹיִם אִי הוּא מֶלֶךְ אֶרֶץ-תִּכְוֹן תִּבֵּל בַּל-תִּמּוֹט יִדִּין עַמִּים בְּמִישָׁרִים:

Declare among the nations, "The LORD is king!" the world stands firm; it cannot be shaken; He judges the peoples with equity.

יִשְׂמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתִגַּל הָאָרֶץ יִרְעַם הַיָּם וּמְלֵאוֹ:

Let the heavens rejoice and the earth exult; let the sea and all within it thunder,

יֵעָלֶז שְׂדֵי וְכָל־אֲשֶׁר־בָּו אֲז' יִרְנְנֻוּ כָּל־עֵצֵי־יַעַר:

the fields and everything in them exult; then shall all the trees of the forest shout for joy

לִפְנֵי יְהוָה | כִּי בָּא כִּי בָּא לְשֹׁפֵט הָאָרֶץ יִשְׁפֹּט־תִּבְל בְּצִדְקָה וְעַמִּים בְּאֱמוּנָתוֹ:

at the presence of the LORD, for He is coming, for He is coming to rule the earth; He will rule the world justly, and its peoples in faithfulness.

### **Intro to Maggid, Ha lachma anya**

הָא לַחֲמַא עֲנִיָּא דִּי אָכְלוּ אַבְהֵתָנָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם. כָּל דְּכָפִין יִיתִי וְיִיכַל, כָּל דְּצָרִיךְ יִיתִי וְיִפְסֹח. הַשְּׁתָא הָכָא, לְשָׁנָה הַבְּאָה בְּאַרְעָא דִּישְׂרָאֵל. הַשְּׁתָא עַבְדִּי, לְשָׁנָה הַבְּאָה בְּנֵי חוּרִין.

This is the bread of destitution that our ancestors ate in the land of Egypt. Anyone who is famished should come and eat, anyone who is in need should come and partake of the Pesach sacrifice. Now we are here, next year we will be in the land of Israel; this year we are slaves, next year we will be free people.

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות? שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה, הלילה הזה – כלו מצה. שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות – הלילה הזה (כלו) מרור. שבכל הלילות אין אנו מטבילין אפילו פעם אחת – הלילה הזה שתי פעמים. שבכל הלילות אנו אוכלין בין יושבין ובין מסבין – הלילה הזה כלנו מסבין.

What differentiates this night from all [other] nights? On all [other] nights we eat *chamets* and matsa; this night, only matsa? On all [other] nights we eat other vegetables; tonight (only) *marror*. On all [other] nights, we don't dip [our food], even one time; tonight [we dip it] twice. On [all] other nights, we eat either sitting or reclining; tonight we all recline.

### ***What is strange about this night?***

**Vehi sheamda,**

**Melech ozer, umoshia umagen, G-d who helps, saves and protects**

וְהִיא שְׁעֵמֶדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ. שְׁלֹא אֶחָד בְּלֶבֶד עֶמֶד עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ, אֲלֵא שְׁבָכֵל דּוֹר וְדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִילֵנוּ מִיָּדָם.

And it is this that has stood for our ancestors and for us; since it is not [only] one [person or nation] that has stood [against] us to destroy us, but rather in each generation, they stand [against] us to destroy us, but the Holy One, blessed be He, rescues us from their hand.

### **The Egyptians may have experienced the awe of G-d**

#### **What did we experience?**

וּבְמִוְרָא גָדֹל. זו גְלוּי שְׂכִינָה. כְּמָה שְׁנֵאמַר, אוּ הִנֵּסָה אֱלֹהִים לְבוֹא לְקַחַת לוֹ גּוֹי מִקְרֵב גּוֹי בְּמִסֹּת בְּאֵתֶת וּבְמוֹפְתִים וּבְמִלְחָמָה וּבִיד חֲזָקָה וּבְזֵרוּעַ נְטוּיָה וּבְמוֹרָאִים גְּדוֹלִים כָּלֵל אֲשֶׁר-עָשָׂה לָכֶם ה' אֱלֹהֵיכֶם בְּמִצְרַיִם לְעֵינֶיךָ.

"And with great awe" - this [refers to the revelation of] the Divine Presence, as it is stated (Deuteronomy 4:34), "Or did God try to take for Himself a nation from within a nation with enigmas, with signs and with wonders and with war and with a strong hand and with an outstretched forearm and with great and awesome acts, like all that the Lord, your God, did for you in Egypt in front of your eyes?"

### **Rabbi Baruch Epstein, Baruch Sheamar**

How did they derive this? It is a midrashic tool to read it as not morah gadol but mareh gadol, or ohr gadol.

### **Zohar**

The main yira, awe is not from punishment but the awesomeness of his elevated status, romemut.

### **Kimcha Divshona, Ritva**

אֵעֶפ"י שֶׁהִיָּתָה מִצְרַיִם מְלֵאָה גְלוּלִים וְטִנוּפִים אֵעֶפ"י כֵּן נִרְאָה לָהֶם לְקִיּוּם מָה שְׁנֵאמַר לִיעֻקֵּב וְאֵנֹכִי אֵעֲלֶךְ גַּם עֲלֶיהָ. וְנִגְלָה עֲלֵיהֶם ב' פְּעָמִים א' בְּמִצְרַיִם בְּיוֹם ר"ח נִיסָן שְׁנ' וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶהְרֹן בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֶם. וּבְלֵילָהּ בִּשְׁעַת הַגְּאוּלָּהּ.

וכמו כן ראוהו על הים. כמו שאמ' ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי.  
והרואה שכינה נרתע ונבהל וזהו מורא.

Moshe heard from G-d in Egypt and as they left and at the sea they saw what even The prophet Ezekiel never saw.

### **Maaseh Nissim**

It is learned from the word To their eyes, it was a revelation.

### **Notice a key word in Rabban Gamliel's statement**

מַצָּה זוֹ נִשְׂאָנוּ אוֹכְלִים, עַל שׁוּם מָה? עַל שׁוּם שֶׁלֹּא הִסְפִּיק בְּצַקָּם שֶׁל אֲבוֹתֵינוּ לְהַחְמִיץ  
עַד שֶׁנִּגְלָה עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ מְלִכֵי הַמְּלָכִים, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּגְאָלָם, שֶׁנֶּאֱמַר: וַיֹּאפּוּ  
אֶת־הַבֶּצֶק אֲשֶׁר הוֹצִיאוּ מִמִּצְרַיִם עִגְתַּיִם, כִּי לֹא חֲמֵץ, כִּי גִרְשׁוֹ מִמִּצְרַיִם וְלֹא יָכְלוּ  
לְהַתְמַהֵמָה, וְגַם צִדָּה לֹא עָשׂוּ לָהֶם.

This matsa that we are eating, for the sake of what [is it]? For the sake [to commemorate] that our ancestors' dough was not yet able to rise, before the King of the kings of kings, the Holy One, blessed be He, revealed [Himself] to them and redeemed them, as it is stated (Exodus 12:39); "And they baked the dough which they brought out of Egypt into matsa cakes, since it did not rise; because they were expelled from Egypt, and could not tarry, neither had they made for themselves provisions."

### **Rabbi Elyahu ben Harush, 19th cent. Morocco**

צריכין אנו להבין אימת היה ההגלות הזה שנגלה עליהם. אם הוא בשעת מכת בכורות דכתיב ועברתי בארץ מצרים איך יאמר עליו וגאלם מיד הרי ההגלות ההוא היה בחצי הלילה והם לא יצאו עד נכון היום ואין זה מיד ואף אם נאמר כמ"ש ז"ל ע"פ הוציאך ה' אלהיך ממצרים לילה שמשעה שניתן להם רשות ליצא מיקרי יציאה. מ"מ איך יתכן לו'

שלא הספיק להחמיץ מעת שנגלה דהיינו מחצית הלילה עד אור היום שיצאו והוציאוהו עיסה בלי חימוץ:

לכ"נ דההגלות הזה היה ביום בשעת יציאתם ותכף נגאלו ולפי שהיו סבורים שיהיה להם שהות כשיאיר היום להכין להם צדה ואחר כן יצאו לכך לא לשו עיסתם בלילה מחצית הלילה ואילך. או לפי שהיו טרודים אז בשאלת כלי כסף וכלי זהב ושמלות. ולכן לא לשו עיסתם עד אור הבקר ותכף ללישתם גורשו ממצרים וגו' ולא הספיק להחמיץ עד שנגלה עליהם וגאלם. ומה שנגלה עליהם אז בשעת יציאה איפשר שלמד כן מדכתיב ואנכי אעלך גם עלה. או מדכתיב או הנסה אלהים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי וגו' ככל אשר עשה ה' במצרים לעיניך ומשמע דבשעת עליה ממש ובשעת לקיחה נגלה עליהם:

When was this giluy, revelation? It must have been when they went out.

### A different kind of revelation

רבי אליעזר אומר: מנין שכל־מכה ומכה שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים היתה של ארבע מכות? שנאמר: ישלח־בם חרון אפו, עברה וזעם וצרה, משלחת מלאכי רעים. עברה – אחת, וזעם – שתיים, וצרה – שלש, משלחת מלאכי רעים – ארבע. אמור מעתה: במצרים לקו ארבעים מכות ועל הים לקו מאתיים מכות.

Rabbi Eliezer says, "From where [can you derive] that every plague that the Holy One, blessed be He, brought upon the Egyptians in Egypt was [composed] of four plagues? As it is stated (Psalms 78:49): 'He sent upon them the fierceness of His anger, wrath, and fury, and trouble, a sending of messengers of evil.' 'Wrath' [corresponds to] one; 'and fury' [brings it to] two; 'and trouble' [brings it to] three; 'a sending of messengers of evil' [brings it to] four. You can say from here that in Egypt, they were struck with forty plagues and at the Sea, they were struck with two hundred plagues."

## Mechilta Ex. 20, 2

"אנכי ה' אלהיך", למה נאמר?

לפי שנגלה על הים כגבור עושה מלחמות, שנאמר (שמות טו ג) "ה' איש מלחמה", נגלה על הר סיני כזקן מלא רחמים שנאמר (שמות כד י) "ויראו את אלהי ישראל", וכשנגאלו מה הוא אומר (שם)? - "וכעצם השמים", ואומר (דניאל ז ט) "חזה הוית עד די כרסוון רמיו" ואומר (דניאל ז י) "נהר דינור נגד ונפק מן קדמוהי" וגו', שלא יתן פתחון פה לאומות העולם, לומר שתי רשויות הן, אלא: "אנכי ה' אלהיך": אני על הים - אני על היבשה. אני לשעבר - אני לעתיד לבא. אני לעולם הזה - אני לעולם הבא!

שנא' (דברים לב לט) "ראו עתה כי אני אני הוא", (ישעיהו מד ד) "עד זקנה אני הוא", (ישעיהו מד ו) "כה אמר ה' מלך ישראל וגואלו ה' צבאות אני ראשון ואני אחרון", ואומר (ישעיהו מא ד) "מי פעל ועשה קורא הדורות מראש אני ה' אני ראשון וגו'".

"I am the L rd your G d who took you out of the land of Egypt." What is the intent of this? Because He appeared at the Red Sea as a hero waging war, viz. (Exodus 15:3) "The L rd is a Man of war," and at Mount Sinai, as an elder full of mercy, so as not to provide an opening for the nations of the world to say that there are two Deities, (He said) "I am the L rd your G d." It was I at the Red Sea, and it is I on the dry land. It was I in the past and it will be I in time to come. I in this world and I in the world to come. As it is written (Devarim 32:29) "See, now, that I, I am He," (Isaiah 46:4) "And until you grow old, it is I," (Ibid. 44:6) "Thus said the L rd, the King of Israel, and its Redeemer, the L rd of hosts: I am first and I am last," and (Ibid. 41:4) "Who wrought and did, the caller of the generations from the beginning? I, the L rd, am first, and with the last it will be I." R. Nathan says: This is the retort to those heretics who would contend that there are two Deities. When the Holy One Blessed be He stood (at Mount Sinai) and said "I am the L rd your G d," who stood up and contended with Him?

## Midrash Sechel Tov Beshalach

ה' איש מלחמה, למה נאמר לפי שנגלה על הים כגיבור איש מלחמה, ובסיני נגלה כזקן מלא רחמים, שנא' ויראו את אלהי ישראל וגו' (שמות כד י), וכתוב לבושיו כתלג חיור ושער רישה כעמר (נקי) [נקא] (דניאל ז ט), ושלא ליתן פתחון פה לאומות העולם לומר שיש שתי רשויות, אלא ה' איש מלחמה ה' שמו, הוא שנלחם במצרים ועל הים, הוא שמו לשעבר, הוא שמו לעתיד לבא, הוא בעולם הזה, הוא לעולם הבא, שנא' ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלהים עמדי (דברים לב לט), ואומר אני ה' ראשון ואת אחרונים אני הוא (ישעי' מא ד), מלך בשר ודם כשהוא עומד במלחמה אינו יכול לזון את חיילותיו ולא לספק להן אפסניות, אבל הקב"ה היה נלחם במצרים ומספק מים ומגדנים לישראל מתוך הים, שנא' לגוזר ים סוף לגזרים (תהלים קלו יג), נותן לחם לכל בשר (שם שם כה):

Hashem is a man of war, Hashem is His name. He is the one who fought in Egypt and on the sea, and that is his name in the past, and that is his name in the future.. An earthly king cannot stand in battle and also feed his troops.. But the Holy One blessed be He fights in Egypt and provides water and delicacies for Israel from the sea (the walls of the ocean) as it says, To the One who cuts the sea in pieces.. He provides bread for all flesh...

## Rambam, Mishneh Torah, Yesodei Hatorah 2, 2

וְהַיֵּאֵךְ הַיָּאֵךְ הַדְּרֵךְ לְאַהֲבָתוֹ וְיִרְאַתוֹ. בְּשֵׁעָה שִׁיתְבוֹנֵן הָאָדָם בְּמַעֲשָׂיו וּבְרוּאָיו הַנִּפְלְאִים הַגְּדוֹלִים וְיִרְאָה מֵהֵן חֲכָמָתוֹ שֶׁאֵין לָהּ עֵרֶךְ וְלֹא קִץ מִיָּד הוּא אוֹהֵב וּמְשַׁבֵּחַ וּמְפָאֵר וּמְתַאָּוֶה תְּאֻוָּה גְּדוֹלָה לִידַע הַשֵּׁם הַגְּדוֹל. כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד (תהילים מב ג) "צִמְאָה נִפְשֵׁי לְאֱלֹהִים לְאֵל חַי". וְכִשְׁמַחְשֵׁב בְּדִבְרֵי הָאֱלֹהִים עֲצָמָן מִיָּד הוּא נִרְתַּע לְאַחֲרֵיו וַיִּפְחַד וַיִּוְדַע שֶׁהוּא בְּרִיָּה קְטַנָּה שֶׁפְּלֶה אֶפְלָה עוֹמֶדֶת בְּדַעַת קְלָה מְעוּטָה לְפָנֵי תְּמִים דַּעוֹת. כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד (תהילים ח ד) "כִּי אֶרְאֶה שָׁמַיִךְ מַעֲשֵׂי אֶצְבְּעֹתֶיךָ" (תהילים ח ה) "מָה אֲנוֹשׁ כִּי תִזְכְּרֵנִי". וְלִפִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֹהִים אֲנִי מְבַאֵר כְּלָלִים גְּדוֹלִים מִמַּעֲשֵׂה רַבּוֹן הָעוֹלָמִים כְּדִי

שִׁיְהִי פֶתַח לְמִבִּין לְאַהֲבָה אֶת הַשֵּׁם. כְּמוֹ שְׂאֲמָרוֹ חֲכָמִים בְּעֵנֵי אֶהְבָּה שְׂמִתּוֹךְ כִּךְ אֶתָּה  
מִכִּיר אֶת מִי שְׂאֲמַר וְהִיָּה הָעוֹלָם:

But how may one discover the way to love and fear Him? When man will reflect concerning His works, and His great and wonderful creatures,<sup>1</sup>*But he must make thorough study. C.* and will behold through them His wonderful, matchless and infinite wisdom, he will spontaneously be filled with love, praise and exaltation and become possessed of a great longing to know the Great Name, even as David said: "My soul thirsts for God, for the living God," (Ps. 42,2); and when he will think of all these matters,<sup>2</sup>*Sifre, Deut. 6.5; Shabbat, 30–31. G.* he will be taken aback in a moment and stricken with awe, and realize that he is an infinitesimal creature, humble and dark, standing with an insignificant and slight knowledge in the presence of the All Wise, as David said: "For when I see Thy heavens, the wonderful works of Thy fingers, of what use is man that Thou mayest remember him?" (Ibid. 8,4). And, in harmony with these matters, I elucidate great, general principles of the works of the Lord of the universe, so that they might serve as an opening for one who understands by which to love the Name, as some sages said on the subject of love: "Out of it thou wilt recognize the One who spoke, and the universe was called into existence."

**A meditative trick from R. Nachman of Breslav (from Michael Burnham)**

Think of a moment of awe. Think of a moment when you were happy. Think of a moment when you were loved. Go back and forth.